

Dr. Kiss Áron:
PÓSA LAJOS: DALOK, REGÉK AZ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

Kedves szerkesztő úr!¹ A múlt esztendőben mi ketten, meg Radó Vilmos kollégánk a népiskolák számára olvasókönyveket szerkesztettünk. Azt akartuk, hogy legyen az olvasókönyv minden ízében magyar, s legyenek benne az egyes darabok a gyermek naiv lelkéhez illők, s kerestük e darabokat a nép ajkáról gyűjtött mesék, mondák s költemények között. Elővettük aztán a nép klasszikusait, a bibliát, zsoltárt, s a régi magyar krónikásokat. Más oldalról meg folyamodtunk a nagy költőkhöz s a legelőkelőbb írókhoz. Hiszen oly sokáig hirdettük a katedrán, hogy a legjobb is csak-hogy elég jó a gyermekeknek... Radó már szerkesztett azelőtt egy ily szellemű olvasókönyvet s ő saját gyűjteményével segített bennünket, de a mi tervünk sokkal többet kívánt s bizony, a válogatás és bíráltság közt sokszor kellett felsóhajtánunk, hogy van az, hogy a magyar költői irodalom oly keveset termel a gyermekeknek! Ha még a mi olvasókönyvünk új kiadásra kerül, ne feledjük Pósa Lajost, a gyermekek s mi pedagógusok hálásak lehetünk iránta, Gyulai Pált kivéve egyik poétánk sem írt annyit s oly igazi gyermekded lélekkel s oly jó ízű népies hangon a mi számunkra, mint ő. Épp azért engedje meg szerkesztő úr, hadd forduljak Mikszáth Kálmán szavaival Pósa-hoz: „Írj, kérlek, minél többet ilyeket, a mese és gyermekdal visszaviszi a gyermekek közé a friss gyönyörök ama forrásait, amelyeknél apáink gyermekkorukban oly sokáig időztek s olyan nagyon megizmosodtak, s melyek mellett a mai gyerekek vasúton rohannak el: hátha a korai érettség nyegleségeit eldobják, s felülnek a lenézett vesszőre, hogy jókedvűen nyargalásszanak rajta, mert ez az egyedüli paripa, mely soha sem veti le lovagját, s melyen utolérhetetlen élvezet ülni.”

E kötetben van egy pár versbe írt népmese: A kóró és a kismadár; A kis kakas meg a török császár; Kacor király. Én nem tudom, a mi meséink versbe voltak-e valaha írva, s úgy törtek-e szét prózává, vagy pedig az idők folyama tökéletesíté oda, hogy kivált a gyermekmesék annyira ritmikusak; elég az hozzá, csak költői kéz érjen hozzájuk, verssé idomulnak csaknem maguktól. De hát költői kéz kell hozzá. Gyulai Pál kedves darabjai: A szarka és gilice; Kis tú kezdi, farkas végzi; A tyúk és a farkasverem, stb. megmutatták az utat. Pósa hasonló dicsőséggel jár ezen az úton s bizonytalansággal ő kettejük meséit minden iskolában tudni kellene. A mesékhez soroljuk még „A pórus járt veréb” című darabot, mely a nép ajkáról vett állatmese Aesop modorában. Azután van a könyvben egy legenda: Szent Péterről; egy pár krónikás monda: A bujdosó levante, mely Béla harcát tárgyalja a pomerán herceggel; A furfangos csizmadia, melyben egy óbudai csizmadia ismert adomája van feldolgozva Mátyás király korából. Mindegyik erkölcsi tanulsággal. Végre van még benne egy csomó társadalmi darab, de amelyek közül mindegyik kedves vendége a gyermekszobának. Megengedem, hogy nem mindenikben egyforma a verskezelés s talán a képek itt-ott elmosódtak, de az érzés, a hang valódi mindegyikben. Akár a szerző személyes élményeit olvassam a „Balog partjáról”, vagy a „Visszaemlékezést”, az „Emlékezés nagyanyámra”, akár a „Kis Olikához”, „Sárikához”, stb. írt darabokat, egyaránt gyönyörködtet azokban az igazi költői hangulat. A népdalok ritmusa cseng itt minden sorból s még a reminiscenciák is Arany verseire kedves eszmetársításokat költenek. Ott az „Altató dal”, mellyel a kötet kezdődik, olvassuk, vagy jobb lesz, mondjuk el valamelyik kisgyermeknek s kérdjük meg tőle, tetszik-e neki? És az olyas darabok, mint a „Kati néni” nem igazi gyöngyei-e szintén a gyermekpoézisnek? Ez a Kati néni nagyon szerette a gyermekeket:

Nagy gondja volt a kis neveletlenekre,
Apátlan anyátlan árva gyermekekre,
Mint tulajdon anyjuk, táplálta, ruházta,
Apró néppel mindig tele volt a háza.

Föl-fölállította egy sorjába' őket
A kis csivajgókat, rendetlenkedőket.
Mint az orgonasíp, úgy állottak sorba,
Egrecérozta... végig csókolgatta.

Aztán az egyiket a térdére vette,
Két-három porhajas a lábához ült le,
Ki a nyakán csüngött, ki mellé oldalgott...
Beszélt aztán neki sok szép fura dolgot.

Mesélt Argyilusról, Tündér Ilonáról,
Kacsalábon forgó arany, ezüst várról,
Hétfejű sárkányról, vasorrú bábáról,
Fekete városról, óriás királyról.

Mikor a mesébe bele-belefáradt:
Deszkadarabokból csinált nekik házat.
Aztán kergetősdit, vagy bujósdit játszott,
Felejtette velök a bús árvaságot.

Ezt a néhány sort már csak azért írtam ide, mert roppant hasonlít ahhoz, ahogy én képzelem magamnak a gyermek-kertek² dolgát.

De végezzünk. Az egész tartalmat oly módon soroltuk föl, hogy már a felsorolásból kilátszott, miképp e könyv ismertetésénél, annak pedagógiai értékesítése lebegett szemünk előtt. E művel gyermekirodalmunk gazdagodott, s ezzel nagyon sok van mondva, mert a gyermek nagyon kényes, s csak a javát szereti. Írjon hát Pósa többet is ilyet, örülni fog annak a gyermek s még inkább, aki a gyermekek igaz barátja.

Néptanítók Lapja, 1884. április 12.

1) Gyertyánffy István, aki ekkor a *Néptanítók Lapja* szerkesztője.

2) értsd: kisdédóvók (óvodák). Kevésbé ismert, hogy a kortársai által a tanítók tanítójaként tisztelt Dr. Kiss Áronnak az óvodaügy terén is jelentős érdemei vannak (vö. Pósa Lajos a kisdednevelés szolgálatában – KMJ)